

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

פרשת שופטים

שנת תשע"א

א. בלי יקר .

פרק טז' פסוק כא' : ו"א תטע לך אשרה

על המעמיד דין שאינו הגון כאלו נטעו אצל מזבח ה' (סנהדרין ז:). ונה אזהרה גדולה על גסות הרוח. ואנו למדין גם זה מן המזבח, שלא רצה ה' במזבח של כסף וזהב, אלא "מזבח אדמה תעשה לי" (שמות כ,כד), המורה על גדר הענוה. ורז"ל אמרו: הגם לבו בהוראה, שוטה רשע וגם רוח (אבות ד,ט), וכמו שפתוב: "יגרוף עניים במשפט" (תהלים כה,ט). ובטעמו של דבר זה הארכנו למעלה פרשת משפטים, על פי המדרש אשר הובא ביזקוט פרשה זו על פסוק "שפטים ושטרים", משל למלך שהיה לו פרדס נאה, והיה לו בן קטן וכו'. ושם אהנו באור יקר על מדרש זה, המאמת דבר זה שהגסות רוח מקלקל כל הדינין. ושרש הקלקול פורה מן הדינים אשר נתמנו לשם שבח ואשר מצד רום לבבו, או לבב קרוביו המהדרים אחר

לתרת הכבוד והשררה, ומעמידין אשרה זו כרי שיהיה מאשר בארץ, כהוראת לשון אשרה. ורז"ל אמרו: כל מי שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו באשרה וכו' (סוטה ה.), שמע מינה שמשפט אחד להם לאשרה ולמסתופפים בצלה, שניהם גדועים ונכרתים. ובמקום תלמידי חכמים - כאלו נטעו אצל המזבח, כי שם מושב הסנהדרין, והינו במקום תלמידי חכמים.

ובדורגו כמה אשרות נוטעים בכל עיר ועיר, לא יבקרו בין במקום תלמידי חכמים או לא, גם פי יהיה בעירו תלמיד חכם מפלא בתורה וחסידות, כל חכמתו לא עמדה לו, כי על כל פנים כל אחד יבחר לו בקרובו או במחנתו אשר יודע בו שהוא יתניף לו או יתנגד לשונאו. ופרצה זו במלאה ברבת בני עמי, אשר לכבוד נרע אברהם עת לקצר. ומפל מקום עלה בדי באור יקר

אבות

1. מה מביא את חז"ל ובעקבותיהם מפרשנו להוציא דין זה מפסול ולא צמירו על מנינו דינים לא האונים?
2. מה לומדים מ"מלמח אדמה"?
3. שרש הקלקול הוא במנינו דינים "על פה ואי" - מה פירושו?
4. איך זה נאמר דוקא מ"אשר"?
5. מה קורה לדעתו "הדורנו"?
6. מה שייק: "בקרובו או במחנותנו"?
7. למה הוא מקצר באור יקר זה?

ב. בכור שור

פרק טז' פסוק כב' ו- פרק יז' פסוק א':

(כב) אשר שגא ה' אלהיך: כלומר: לשם עבודה-זרה שהקב"ה שונא, וכן לשם במה להקריב משנאסרו הבמות, שמאותה שעה שנאסר³⁷, אבל אם העמיד מציבה על קבורת המת לכבוד, כמו שעשה יעקב לרחל³⁸, ולהזכיר-שמו כמו שעשה אבשלום, שהעמיד מצבה בחייו, וקרא לה [יד]-אבשלום³⁹. ולזכרון-דברים: כמו שעשו בני-גד ובני-ראובן על הירדן⁴⁰ מותר.

יז (א) לא תזבח: אגב שהזהיר על-המזבח, הזהיר על הזבחים.

(ג) אשר לא ציית: להשתחות להם, אבל במקום שצויתי השתחואה [מותרת], כדכתיב "והשתחית לפני ה' אלהיך"⁴¹. ולאדם לכבוד, כמו שמצינו ביעקב שהשתחווה לעשו⁴², וכן הרבה, ובלבד שלא יהא נעבד כהמן.

אלות

1. מהו הקושי האפשרי עליו צונה פרשנו הפסוק כב'?
2. אמתי ואמה נאסרו הפמות?
3. מה צעו יעקב ואפסלם ופני ד' וראובן המצריק ביאור?
4. מה מוסיף פרשנו ביאור הפסוק א'?
5. על איזה קושי מנסה פרשנו להסביר הפסוק ד'?
6. מה צעה יעקב מאוחר ומה ביקש המן אסור היה למרדכי לצעות?

ג. הכתב והקבלה

פרק יז' פסוק יח':

לשון כפל, כמו נחם משנה, שיהיה נמנך שני ספרי תורות, כמו ש' רש"י, וסופיף ואונקלס תרגם פתחגן פתר משנה לשון סגן ודבור, וכ"כ הרש"ש משנה ענין סגן, מן, וסגנתם לבניך, ולא הבינותי מה הוא הסגן והדבור שיכתוב לו המלך, ורש"י לרנ"ו שאמר מלת משנה כמו פירוש וביאור דברים, לכן ספר דברים שבו הואיל משה באר את התורה נקרא משנה תורה, וצדורי הסכמים נקראים משנה, לפי שהתורה שצ"פ הוא פירוש לתורה שבכתב, וכן כאלן משנה תורה פירוש התורה, ואלע"פ שד"ר"ם שצ"פ אי אחת רשאי לכתוב, לומך חייבה תורה שיכתבם, מטעם שאמר: וקרא בו כל ימי חייו, חסו: וכתב לו-לכדו הוא יעשה כן, והכתובה תהיה מלפני הכהנים הלויים וחס רשאי סנסדראות אחשי קבלה, חס ימכרו לו הידיעות הללו הנשגבות מדעת הסגן, ועל ספר התורה הואת שהתמצרה עמה המשנה ליה וסיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, עכ"ל. ואין לנו מקלנן פירוש זה, כי אין לנו רשאים לחדש צמניה פירוש שאין לו יסוד מפי מקבלי התורה שצ"פ. ודע דלשון פתחגן שצ"פ אקלם פי' הערוך לשון נוסחא וטופס הכתב, וכן הרש"ש פירש משנה תורה נוסחא שנית. והרמב"ם (רפ"א תתפלה) קרא למצנע התפלה ונוסחתה משנה, שכתב ואין משנה התפלה גו"ס. ויחכן כי ג"ה שצ"פ מרגם משנה תורה פתחא לדורייתא, כונתו ג"כ על הנוסחא, כי לשון נוסחא ולשון העתק המורגל צפוי, שניהם לשון הסרת דבר ממקומו, כמו ונסחתם מעל פני האדמה, עתיקי משדים, שנועתיק ומסיך דברים מנוף סכתב לכתב אחר מנעם (קאפייע, אצשרייעט), חסו צעלמו ג"כ לשון פתחא דיצ"ע: מלפני הכהנים הלויים. פי' המלך יכתוב לו את משנה התורה מאותו ספר שהוא לפני הכהנים הלויים וצדיקים, והס סג' רשאי סנסדראות היושדים צלשכת הגזית, כי רוצ מורי סורלות ודייני ישראל היו משצט לוי, כמ"ס יוכו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, וכתוב וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' בו וצאת אל הכהנים הלויים, שאמרו עליו צפשי מות צ"ד שיהיו צו כהנים ולויים. וכן פי' רנצ"ג מלפני הכהנים הלויים יעתיק מהספר שאלל הכהנים הלויים שהוא סוחר מדוקדק שאפסר. חס שכתב הרמב"ם (פ"ד מספר תורה ס"ג) ומגיסין אותו מספר סעזרה על פי צ"ד הגדול. וצחנס כתב עליו צכ"ע ל"ע מנח ליה סא, וסוא מקרא מפורש

לפנינו:

אלות

1. לכאורה מה כפלה האלה?
2. מהי דעת רש"י?
3. מה מוסיף עליו האונקלוס?
4. למה פרשנו אינו מקבל זאת?
5. מהי דעת הרנ"ו ואל סחק מה הוא מפרש כק?
6. למה פרשנו אינו מסכים צימו?
7. מה לפסול היא דעת פרשנו?
8. מה הביעה צט: "הכתובים הלויים"?
9. איך פרשנו מסביר זאת?
10. לפסול מה הביעה הורה המורה ראו ואלי הוא פוצצת?

פרק יח' פסוק טז:

(טז) ככל אשר שאלת וגומר. לא השלים הכתוב בכאן השאלה ששאלו, כי באמרם לא אוסיף לשמוע את קול ה' לא יזכו לנביאים. אבל כאשר אמרו קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלהינו ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלהינו אליך ושמענו ועשינו⁴⁴. אז קבלו להאמין בנביאיו ולשמע ולעשות ככל אשר יצוה השם על ידם. ולכך אמר בכאן נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' ותאמין בו כאשר אתה מאמין בי, כי כן שאלת להיות דברי השם עמכם על ידי ושתשמעו אלי, אם כן האמינו גם כן בשאר הנביאים הבאים אחרי. כי כמוני כמוהם. וזה טעם הטיבו אשר דברו⁴⁵ להאמין בנביאי, וכן אעשה להם לדורותם. ויתכן שהיתה שאלתם שם לדורות⁴⁶, וקבלתם שאמרו לשמוע ממש באמרם ואת תדבר אלינו ושמענו ועשינו. גם כן לדורות עולם. ויהיה טעם ואת, כמו ואתה וכל נביא השם כמוך. כאשר פירשתי שם:

אילנות

1. מה "לא השלים הכתוב" כאן ולאמה?
2. מה, מהו ואיך קיבלו עליהם?
3. "ויתכן שהיתה שאלתם עם לדורות", מה הכוונה וחס מסקנה לומר פרשנו אכך?

* * *

ו. ספר החינוך.

פרק יח' פסוק כ': תקינו שלא להתנבא בשקר

שנאמר שלא להתנבא בשקר. כלומר: שלא יאמר שום אדם שנאמרו לו דברים בנבואה מהשם, והשם לא אמרם; וכן בקלל-הלאו אפילו אם יאמר דברים שנאמרו בנבואה לזולתו ויאמר בשקר שהוא נצטנה לאמרום. ועל זה נאמר. אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא-צויתיו לדבר וגומר; וכן אמרו זכרונם לברכה בסנהדרין (סא א): אשר יזיד לדבר דבר בשמי - זה המתנבא מה-שלא שמעו. את אשר לא-צויתיו - הוא לא צויתיו, אכל לחברו צויתיו. זה המתנבא מה-שלא נאמר לו ונאמר לחברו. משרשי המצוות, לפי שיתנה בזה הרבן גדול ורצה רבה גדתנו המהדשת והשלקת, כי עקר האמת מבלי סג המגיצ אצל בני אדם - הוא על-ידי הנביאים, והמורה הצנוה להאמין בהם וללקח אתר עצתם הנבונה ודעתם השלקתה ועל כן בקום בני קליעל לאמר דברים שלא צנו השם - יוציאו לפי בנבואה, שהיא העקר הגדול אשר בינינו עם הקדש, ויפקסו בסבתם לב קל-השם אף בנביאי האמת, ואם יאמר אדם גם-כן מה-שנצטנה אדם אחר עליו - יש בזה הרבה גדולה, כי האיש הזה באמרו שהוא נביא ונצטנה בזה, ונראה דבריו מתקנסין בדברי נביאי האמת - נתניק אותו באיש אלקים, קדוש, שלים האל, ונאמין אליו, ונקח רצונה בקל-הנהגותינו ממעשיה ואולי אחר שאין זכותו וענינו גדול להיות הוא שלים באותה נבואה שאמר - איננו ראוי לקמך בו כלל אשר יצשה ויאמר, ויטעה הקמון בלקדם אחר עצתו.

אילנות

1. מה בדיוק הציווי כאן?
2. איך פרשנו מנחם את טעם המצוה הזאת?
3. למה עם נבואת אמת שנאמרה לנביא אחר עם כן אסורה להשארה?
4. אינו סנה רואה פרשנו הכל הענין הזה?

* * *